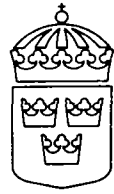

Regeringens proposition 1994/95:139

Särskilda utbildningsåtgärder inom högskolan

Prop.
1994/95:139

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 9 februari 1995

Ingvar Carlsson

Carl Tham
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I budgetpropositionen (prop. 1994/95:100 bil. 9) föreslår regeringen överföring av resurser för arbetsmarknadspolitiska åtgärder till universitet och högskolor. I denna proposition föreslås att riksdagen bemyndigar regeringen att fördela sådana resurser mellan universitet och högskolor för 9 000 platser för utbildningar inom naturvetenskap och teknik och 1 000 platser för språkutbildning. Regeringen redovisar fördelningen av dessa platser och övriga platser mellan universitet och högskolor för vilka resurser för arbetsmarknadspolitiska åtgärder överförs.

Regeringen föreslår att studiestöd till studerande på de särskilda platserna för utbildning inom naturvetenskap och teknik skall lämnas enligt reglerna för särskilt vuxenstudiestöd (svux). Regeringen föreslås få bemyndigande att i vissa hänseenden göra avvikelser från dessa bestämmelser. Studerande som behöver behörighetsgivande förutbildning (basår) har rätt till studiemedel. Regeringen föreslås få bemyndigande att föreskriva att hälften av studielån som avser basåret skall avskrivas när den högre utbildningen har slutförts.

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
3	Bakgrund	6
4	Utbildning med inriktning mot naturvetenskap och teknik m.m.	6
4.1	Ökad kompetens inom naturvetenskap och teknik ...	6
4.2	Studiefinansiering	7
4.3	Resurser för 9 000 nya platser till universitet och högskolor	8
4.4	Fördelning av resurser för 1 000 språkplatser	10
5	Fördelning av resurser för särskilda åtgärder	12
6	Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar	15

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 februari 1995

Rättsdatablad

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349),

2. bemyndigar regeringen att fördela särskilda resurser för grundläggande högskoleutbildning enligt de riktlinjer som förordats av regeringen i proposition 1994/95:100 bil. 9 och i denna proposition samt godkänner av regeringen angivna riktlinjer för fördelning av motsvarande medel som riksdagen anvisar under 1997-2002,

3. till *Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar* anvisar ett förslagsanslag på 435 600 000 kr.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 1 § studiestödslagen (1973:349)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap. 1 §²

Särskilt vuxenstudiestöd kan lämnas till studerande vid de läroanstalter och utbildningar som regeringen bestämmer. Regeringen får meddela föreskrifter om rätt till särskilt vuxenstudiestöd för studerande vid sådana lärarutbildningar till vilka det finns ett behov av att förbättra rekryteringen. I sådana föreskrifter får göras undantag från bestämmelserna i 3–5 a, 7, 8, 8 a och 14 §§.

Särskilt vuxenstudiestöd kan lämnas till studerande vid de läroanstalter och utbildningar som regeringen bestämmer. Regeringen får meddela föreskrifter om rätt till särskilt vuxenstudiestöd för studerande vid sådana lärarutbildningar till vilka det finns ett behov av att förbättra rekryteringen. I sådana föreskrifter får göras undantag från bestämmelserna i 3–5 a, 7, 8, 8 a och 14 §§. *Regeringen får vidare meddela föreskrifter om rätt till särskilt vuxenstudiestöd för vissa studerande vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar. I sådana föreskrifter får göras avvikelser från bestämmelserna i 3, 5, 7, 8 och 14 §§ samt, såvitt avser studiemedel för behörighetsgivande förutbildning, i 4 kap. 9 §. I föreskrifterna får också ges rätt till avskrivning av studielån enligt 4 kap. i andra fall än som anges i 8 kap. 9–12 §§.*

I 20 § finns bestämmelser om verkan av att en studerande har uppburit studiemedel för den tid för vilken särskilt vuxenstudiestöd lämnas.

¹ Lagen omtryckt 1987:303.

² Lydelse enligt prop. 1994/95:100 bil. 9.

Särskilt vuxenstudiestöd får inte beviljas eller uppbäras för den tid för vilken utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning eller utbildningsbidrag för doktorander lämnas, om inte något annat följer av bestämmelser som regeringen meddelar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Regeringen har i 1995 års budgetproposition (prop. 1994/95:100 bil. 9 s. 86) föreslagit att *särskilda resurser* anvisas till grundläggande högskoleutbildning med inriktning på i första hand teknik och naturvetenskap samt i viss mån språk och begärt riksdagens godkännande av det som regeringen förordar om omfattning och principer för fördelning av dessa särskilda resurser. Resurserna innebär att ytterligare cirka 10 000 helårstudenter - i första hand rekryterade bland yrkesverksamma - kan beredas plats under flera år framåt. I budgetpropositionen redovisade regeringen sin avsikt att i en särskild proposition återkomma till riksdagen med förslag om fördelning av resurserna mellan universitet och högskolor.

Härutöver har regeringen i årets budgetproposition föreslagit att resurser anvisas för universitet och högskolor för *vissa särskilda åtgärder*, bl.a. sommaruniversitet/sommarhögskola och aspirantutbildning för i första hand invandrare med akademisk utbildning under läsåret 1995/96. Resurserna motsvarar cirka 13 000 platser i högskolan under ett år. Regeringen har begärt bemyndigande att besluta om fördelningen av medlen mellan universitet och högskolor.

Sammanlagt tillförs högskolan 1,2 miljarder kr av medel från arbetsmarknadspolitiska åtgärder budgetåret 1995/96 om riksdagen godkänner regeringens förslag i 1995 års budgetproposition. Reguljära arbetsmarknadsinsatser minskar i motsvarande mån. Av det totala beloppet har 762 500 000 kr beräknats för 10 000 utbildningsplatser inom naturvetenskap, teknik och språk och 435 500 000 kr för vissa särskilda åtgärder. Härutöver har studiemedel och medel för studiearvode beräknats för studerande på de tillkommande platserna.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen med vissa kompletterade riktlinjer för användningen av den förstärkning av studiefinansieringen inom forskarutbildningen som föreslagits i budgetpropositionen.

4 Utbildning med inriktning mot naturvetenskap och teknik m.m.

4.1 Ökad kompetens inom naturvetenskap och teknik

Regeringen har i prop. 1994/95:100 bil. 9 föreslagit att 9 000 nya platser för utbildning inom naturvetenskap och teknik (NT-utbildning) anordnas i högskolan under budgetåret 1995/96.

En hög teknisk och naturvetenskaplig kompetens är en viktig konkurrensfördel för Sverige gentemot andra länder och därmed en förutsättning för att öka tillväxten i landet. För närvarande råder brist på denna kompetens i näringslivet, vilket är särskilt märkbart inom exportindustrin. Regeringen anser därför att det under en begränsad tid behövs särskilda insatser för att öka antalet personer med naturvetenskaplig och teknisk

utbildning. En sådan förstärkning av kompetensen skulle kunna komma särskilt de små och medelstora företagen till del.

De utbildningar som främst kan tillgodose en sådan kompetensförstärkning bör vara minst treåriga och är enligt regeringens bedömning utbildningar som leder fram till en ingenjörsexamen (jämt ett påbyggnadsår), civilingenjörsexamen samt kandidatexamen och magisterexamen med huvudsaklig inriktning mot naturvetenskap och/eller teknik. I grundskolan har läraren en betydelsefull uppgift att tidigt väcka intresset hos eleverna för matematiska och naturorienterade studier. Utbildning som fram leder till en grundskolläroexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4 - 9 och med ämneskunskaper inom matematiska och naturorienterade ämnen bör därför kunna bidra till att på sikt öka antalet personer med tekniska och naturvetenskapliga kunskaper.

Regeringens förslag i budgetpropositionen syftar inte enbart till att stimulera tillväxten i landet utan skall också erbjuda en möjlighet och stimulans för den enskilde att söka sig till högre studier inom naturvetenskap och teknik. Särskilt bör personer som etablerat sig i yrkeslivet men saknar teknisk/naturvetenskaplig högskolekompetens motiveras till studier. För tillträde till dessa särskilda utbildningsplatser bör därför enligt regeringens uppfattning gälla särskilda krav. Endast den som har arbetslivserfarenhet skall kunna komma i fråga för de aktuella utbildningarna. Det kan gälla personer som inte tidigare har bedrivit högskolestudier eller personer med viss akademisk utbildning företrädesvis inom andra ämnen än naturvetenskap och teknik. Det kan vara arbetslösa eller personer med arbete, men gemensamt för dem bör vara att de har minst fem års yrkesverksamhet och att de har fyllt 27 år men inte är äldre än 48 år. Det är särskilt angeläget att ansträngningar görs för att rekrytera kvinnor till dessa utbildningsplatser eftersom andelen kvinnor i här aktuella arbetslivssektorer är alltför låg. Regeringen förutsätter att de som har arbete beviljas ledighet för studier enligt gällande regler av arbetsgivare, i såväl näringsliv som gemensam sektor. En förutsättning för att få en utbildningsplats bör vara att särskilt vuxenstudiestöd beviljas enligt bestämmelser som regeringen på annan plats i denna proposition föreslås få bemyndigande att utfärda.

Studerande skall kunna antas till dessa särskilda utbildningsplatser även om de saknar den särskilda behörigheten. De skall då av högskolan ges möjlighet att genomgå en behörighetsgivande förutbildning på högst ett år.

Regeringen avser att i en särskild förordning föreskriva vad som skall gälla beträffande bl.a. basåret samt behörighet och urval vid antagning till dessa utbildningsplatser. Åligganden för enskilda utbildningsanordnare som tilldelas utbildningsplatser regleras i avtal med dem.

4.2 Studiefinansiering

För att motivera personer, som redan är etablerade i arbetslivet, att söka sig till dessa naturvetenskapligt och tekniskt inriktade utbildningar har regeringen i 1995 års budgetproposition föreslagit att ett studiearvode

skall erbjudas studerande som antas till de 9 000 platserna. Regeringen återkommer under avsnitt 6 med förslag till vissa ändringar i den tidigare föreslagna studiefinansieringen.

Prop. 1994/95:139

4.3 Resurser för 9 000 nya platser till universitet och högskolor

Regeringens förslag: Riksdagen bemyndigar regeringen att fördela resurser för de 9 000 platserna mellan universitet och högskolor enligt de principer som regeringen förordat i 1995 års budgetproposition och i denna proposition samt godkänner riktlinjer för fördelning av medel som riksdagen anvisar för 1997 - 2001.

Skälen för regeringens förslag: Universitet och högskolor kommer att anvisas resurser för de nya utbildningsplatserna i enlighet med principerna i det gällande resurstilldelningssystemet. Det innebär att ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer betalas för såväl de reguljära utbildningarna som för den behörighetsgivande förutbildningen. Platserna anges i utbildningsuppdraget som ett särskilt åtagande för budgetåret 1995/96. Medel har i proposition 1994/95:100 bil. 9 s. 258, beräknats under anslaget C 46. *Övriga utgifter inom grundutbildning* anslagsposten 4. Särskilda utbildningssatsningar. Det angivna beloppet är ett maximibelopp och inkluderar även resurser för de nedan redovisade språkplatserna. Den slutliga tilldelningen är beroende av det antal helårsstudenter och helårsprestationer som universitet och högskolor redovisar efter läsårets slut.

De studerande kan antas till de angivna utbildningarna hösten 1995 och hösten 1996. Universitet och högskolor kommer att erhålla ersättning enligt gängse tilldelningsregler intill dess de studerande avlagt examen, vilket innebär att resurser måste anvisas t.o.m. budgetåret 2001.

Regeringen anser att de föreslagna platserna bör fördelas med hänsyn tagen till befintlig utbildningskapacitet inom områdena naturvetenskap och teknik samt enligt universitetens och högskolornas egna önskemål.

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att fördela resurser för de 9 000 platserna till universitet och högskolor enligt de principer som regeringen förordat i 1995 års budgetproposition och i huvudsaklig överensstämmelse med nedan redovisad fördelning.

Förslaget är förankrat hos universitet och högskolor och återspeglar deras möjligheter att ta emot fler studerande.

	Ht 95	Ht 96
Uppsala universitet	540	87
Lunds universitet	300	400
Göteborgs universitet	410	690
Stockholms universitet	120	60
Umeå universitet	220	160
Linköpings universitet	205	115
Kungl. Tekniska Högskolan	270	380
Högskolan i Luleå	100	100
Högskolan i Borås	72	80
Högskolan i Falun/Borlänge	335	150
Högskolan i Gävle/Sandviken	400	300
Högskolan i Halmstad	48	78
Högskolan i Kalmar	100	100
Högskolan i Karlskrona/Ronneby	185	185
Högskolan i Karlstad	60	30
Högskolan i Kristianstad	100	200
Högskolan i Skövde	400	0
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	60	90
Högskolan i Växjö	260	290
Högskolan i Örebro	65	30
Högskoleutbildning på Gotland	45	25
Lärarhögskolan i Stockholm	30	30
Mitthögskolan	60	120
Mälardalens högskola	200	150
Chalmers tekniska högskola AB	200	0
Stiftelsen högskolan i Jönköping	70	0
Summa	4 855	3 850

Tabell 1 Fördelning av platser inom naturvetenskapliga och tekniska utbildningar

4.4 Fördelning av resurser för 1 000 språkplatser

Regeringens förslag: Riksdagen bemyndigar regeringen att fördela resurser för de 1 000 platserna för språkutbildning till universitet och högskolor enligt de principer som regeringen förordat i 1995 års budgetproposition samt godkänner riktlinjer för fördelning av medel för följande budgetår.

Skälen för regeringens förslag: Förutom de 9 000 platserna för naturvetenskaplig och teknisk utbildning har regeringen i prop. 1994/95:100 bil. 9 s. 87 föreslagit resurser under två år för ettåriga språkutbildningar av 1 000 studerande på heltid per år. Den föreslagna satsningen syftar till att förbättra möjligheterna till språkutbildning. Många behöver i det dagliga arbetslivet kvalificerade språkkunskaper. Det kan gälla dem som måste genomföra förhandlingar på ett främmande språk eller som arbetar i företag med ett annat företagsspråk än svenska.

Regeringen har i budgetpropositionen föreslagit att resurserna för språkplatserna anvisas för två år och fördelas så att 500 studerande kan påbörja utbildning hösten 1995 och ytterligare 500 våren 1996. För det därpå följande läsåret 1996/97 sker antagningen på motsvarande sätt. Resurser måste således anvisas för dessa platser även budgetåret 1997. Resurser för budgetåret 1995/96 har beräknats under anslaget C 46. *Övriga utgifter inom grundutbildning* anslagsposten 4. Särskilda utbildningssatsningar.

Utgångspunkten för förslag till fördelning av dessa platser har i första hand varit det förväntade sökandetrycket samt universitetens och högskolornas kompetens och utbildningskapacitet inom språkutbildning. Regeringen har härvid gjort en samlad bedömning av fördelningen av dessa platser och de platser som fördelats inom ramen för särskilda åtgärder som redovisas i avnitt 5 och fördelas i huvudsaklig överensstämmelse med nedan redovisad tabell.

Förslaget är förankrat hos universitet och högskolor och återspeglar deras möjligheter att ta emot fler studerande inom språkutbildning för budgetåret 1995/96. Prop. 1994/95:139

	H t 95	V t 96	H t 96
Uppsala universitet	40	80	80
Lunds universitet	30	50	50
Göteborgs universitet	60	110	110
Stockholms universitet	55	110	110
Umeå universitet	50	100	100
Linköpings universitet	50	100	100
Högskolan i Luleå		30	30
Högskolan i Borås		25	25
Högskolan i Falun/Borlänge	25	25	25
Högskolan i Gävle/Sandviken	25	25	25
Högskolan i Halmstad		25	25
Högskolan i Kalmar		25	25
Högskolan i Karlskrona/Ronneby		20	20
Högskolan i Karlstad		25	25
Högskolan i Kristianstad	25	25	25
Högskolan i Skövde	25	25	25
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	25	25	25
Högskolan i Växjö	30	60	60
Högskolan i Örebro	30	60	60
Högskoleutbildning på Gotland		25	25
Lärarhögskolan i Stockholm	30	30	30
Summa	500	1 000	1 000

Tabell 2 Fördelning av platser inom språkutbildning

Regeringen föreslog i proposition 1994/95:100 bil. 9 s. 88 vissa särskilda åtgärder under läsåret 1995/96 för att erbjuda fler studerande plats i högskolan. Regeringen begärde samtidigt riksdagens bemyndigande att besluta om fördelning av medel för dessa tillkommande platser.

I avsikt att ge riksdagen möjlighet till en samlad bedömning av samtliga nya utbildningsplatser redovisas i det följande även hur regeringen avser att fördela platserna för de särskilda åtgärderna.

De särskilda åtgärderna avser dels generella volymökningar i form av ytterligare platser huvudsakligen inom de humanistiska, samhällsvetenskapliga och juridiska utbildningsområdena samt basår och sommarkurser, dels en särskild satsning - aspirantutbildning bestående av varvad utbildning och praktik - som i första hand vänder sig till arbetslösa invandrare med akademisk utbildning.

Vad gäller den tillfälliga utökningen inom huvudsakligen de humanistiska, samhällsvetenskapliga och juridiska utbildningsområdena föreslog regeringen att denna skall avse dels resurser motsvarande 4 000 studerande som studerar på heltid under hösten 1995, dels resurser motsvarande 3 500 studerande som studerar på heltid under hösten 1995 och våren 1996. Följande principer kommer att ligga till grund för regeringens fördelning av medlen.

De 4 000 tillfälliga platserna under våren 1995, för vilka riksdagen med anledning av propositionen Vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m. (prop. 1994/95:25, bet. 1994/95:FiU1, rskr. 1994/95:145) beslutat anvisa resurser, har fördelats av regeringen så att de mindre och medelstora högskolorna fått en förhållandevis högre andel av platserna samt också med hänsyn till det sökandetryck som kunnat iakttas.

Regeringen anser att de 4 000 platserna under hösten 1995 samt de ytterligare 3 500 platserna under läsåret 1995/96 bör fördelas enligt samma principer. Detta möjliggör för berörda universitet och högskolor att under läsåret 1995/96 upprätthålla och ytterligare utöka den tillfälliga ökningen av platser som redan gjorts under våren 1995.

Regeringen anser vidare att resurser för att erbjuda ytterligare studerande behörighetsgivande förutbildning, s.k. basår, endast bör beräknas för ca 1 200 studerande i stället för 1 500 studerande som föreslogs i proposition 1994/95:100 bil. 9. Denna reduktion grundar sig på universitetens och högskolornas egna bedömningar vilka regeringen inhämtat under hand efter det att förslaget i proposition 1994/95:100 framlades.

Erfarenheterna av sommaruniversitet/sommarhögskola har genomgående varit positiva enligt vad regeringen inhämtat från universiteten och högskolorna. Fördelningen av resurser för sådan verksamhet bör liksom för innevarande budgetår fördelas utifrån vad universiteten och högskolorna själva bedömer möjligt och realistiskt avseende omfattningen. Även om detta har regeringen underhand inhämtat uppgifter från universiteten och högskolorna. Resurserna bör kunna få tas i anspråk även under sommaren 1996.

I proposition 1994/95:100 bil. 9 föreslår regeringen att ett antal

högskolor i landet väljs ut för att på försök anordna aspirantutbildning som i första hand vänder sig till arbetslösa invandrare med akademisk utbildning. Syftet med utbildningen är att underlätta dessas inträde på arbetsmarknaden samtidigt som deras kompetens tillvaratas. En viktig komponent i den föreslagna utbildningen är inslaget av praktik i näringsliv eller i gemensam sektor, och därför förutsätter denna utbildning att respektive universitet och högskola har ett gott samarbete med de arbetsplatser som kan erbjuda praktikplatser. Detta är också nödvändigt för att universitetet eller högskolan skall kunna erbjuda sådana fördjupade kunskaper som är av värde för den tilltänkta praktikarbetsplatsen.

Regeringen har i sin bedömning av vilka universitet och högskolor som bör väljas ut för att pröva denna aspirantutbildning lagt särskild vikt vid att vissa lärosäten redan nu bedriver utbildning som särskilt vänder sig till invandrargrupper. Därutöver har uppgifter om var invandrargrupper finns samt förekomsten av möjliga praktikarbetsplatser beaktats.

Mot denna bakgrund anser regeringen att Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, högskolorna i Luleå, Växjö och Trollhättan/Uddevalla samt Mälardalens högskola bör vara de som på försök anordnar aspirantutbildning för arbetslösa invandrare med akademisk utbildning under läsåret 1995/96.

De tillfälliga utbildningssatsningarna under läsåret 1995/96 kommer att anges som särskilda åtaganden i respektive universitets och högskolas utbildningsuppdrag och de medel som anvisas till respektive universitet och högskola under anslaget C 46. *Övriga utgifter inom grundutbildning*, anslagsposten 3. Vissa särskilda åtgärder utgör ett maximibelopp. Den slutliga tilldelningen beror på det antal helårsstudenter och helårsprestationer som redovisas efter läsåret slut.

Fördelningen av de tillfälliga platserna under läsåret 1995/96 utifrån de redovisade principerna blir i huvudsak följande: Prop. 1994/95:139

	Platser inom humaniora, samhälls- och juridikvetenskap		Sommaruniversitet /högskola	Aspirant utbildning
	Basår			
Uppsala universitet	400	90	3 026	100
Lunds universitet	550	120	2 802	100
Göteborgs universitet	550	135	3 362	600
Stockholms universitet	600		1 793	200
Umeå universitet	180	175	1 704	50
Linköpings universitet	250	120	1 177	
Kungl. Tekniska Högskolan		250	897	
Högskolan i Luleå		135	560	50
Högskolan i Borås	140	60	392	
Högskolan i Falun/Borlänge	210	180	504	
Högskolan i Gävle/Sandviken	140	150	560	
Högskolan i Halmstad	210	60	560	
Högskolan i Kalmar	140	90	224	
Högskolan i Karlskrona/Ronneby	210	45	95	
Högskolan i Karlstad	340	100	560	
Högskolan i Kristianstad	100	60	280	
Högskolan i Skövde	210	60	448	
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	150	40	280	40
Högskolan i Växjö	340	90	1 121	30
Högskolan i Örebro	340	40	841	
Högskoleutbildning på Gotland		40	616	
Lärrarhögskolan i Stockholm		100	841	
Mitthögskolan	340	160	1 345	
Mälardalens högskola		90	280	100
Chalmers tekniska högskola AB		90	560	
Stiftelsen högskolan i Jönköping	100	90	168	
Summa	5 500	2 570	25 000	1 270

Tabell 3 Fördelning av platser för särskilda ägander

6 Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar

Prop. 1994/95:139

E Studiestöd m.m.

E 9. Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar

1995/96 Nytt anslag (förslag) 435 600 000
varav 181 500 000 beräknats för juli 1995 - juni 1996

Regeringens förslag: Vissa studerande inom naturvetenskapliga och tekniska utbildningar skall ha rätt till särskilt vuxenstudiestöd i huvudsak enligt reglerna i 7 kap. studiestödslagen (1973:349). Regeringen bemyndigas att i några hänseenden göra avvikelser från bestämmelser i detta kapitel och i 4 kap. samma lag samt att meddela föreskrifter om rätt till avskrivning av studielån. Rätten till avskrivning är avsedd för studielån som tagits under ett års behörighetsgivande förutbildning.

Skälen för regeringens förslag: I budgetpropositionen (1994/95:100 bil. 9 s. 319) anförde regeringen att de särskilt anvisade 9 000 platserna med inriktning på naturvetenskap och teknik främst var avsedda för dem som inte tidigare har en högskoleutbildning och som har flera års yrkesverksamhet bakom sig. För att underlätta en övergång från arbetslivet till en längre högskoleutbildning inom dessa ämnesområden aviserades ett särskilt förmånligt studiestöd till dem som antogs till dessa platser, s.k. studiearvode. Arvodet skulle lämnas under de första två åren i utbildningen och vara 12 000 kronor i månaden. Därefter skulle finansieringen ske via studiemedel. Efter avslutad utbildning skulle en viss avskrivning av skulden kunna ske.

Under den tid som har förflutit sedan förslaget aktualiserades har en rad synpunkter förts fram till regeringskansliet, varav en del kritiska. Att i rådande arbetsmarknadsläge underlätta för personer i arbetslivet eller för arbetslösa att skaffa sig en naturvetenskaplig/teknisk högskoleutbildning under förmånliga ekonomiska villkor är - som anförts i det föregående - en åtgärd som regeringen anser ytterst angelägen. Det ger nya utbildningschanser till något äldre personer, vilket är en viktig del i den allmänna kompetensutvecklingen. Det är vidare av strategisk betydelse att kunna möta bristen på naturvetare och tekniker i näringslivet. Det tidigare föreslagna systemet med studiearvode hade emellertid vissa administrativa och tekniska brister. Regeringen har därför stannat för att ett sådant system inte bör införas. Regeringen föreslår istället att studiestödet till de

studerande som här avses skall kunna lämnas i huvudsak enligt reglerna för särskilt vuxenstudiestöd (svux) enligt 7 kap. studiestödslagen under utbildningstiden. En fördel med denna lösning är att de studerande slipper byta stödform under utbildningens gång, vilket hade varit fallet i ett system med studiearvode och studiemedel. De studerande kommer alltså att erbjudas i princip samma stöd som studerande i YTH-utbildning (yrkesteknisk högskoleutbildning) och specialpedagogutbildning inom högskolan, till vilka utbildningar rekrytering sker bland personer som har minst 4 - 5 års förvärvsverksamhet.

Vuxenstudiestödet består av bidrag och lån. För den som tillhör en arbetslöshetskassa är stödet relaterat till dagpenningen i utbildningsbidragssystemet. Bidraget är 65 % av utbildningsbidraget. Lånedelen utgörs av skillnaden mellan utbildningsbidraget efter skatt och vuxenstudiebidraget efter skatt. Tillsammans med lånedelen är alltså svux efter skatt lika stort som utbildningsbidraget efter skatt. Vuxenstudiebidraget är f.n. högst 8 065 och lägst 4 830 kr i månaden före skatt. Det högsta beloppet motsvarar drygt 12 000 kr i utbildningsbidrag före skatt. Förslag om en sänkning av den lägsta nivån har lagts i budgetpropositionen (elfte huvudtiteln). Troligen har dock flertalet personer som avses här en så hög inkomst eller dagpenning i arbetslöshetsförsäkringen att de högsta beloppsnivåerna i svux blir aktuella.

I några avseenden bör avvikelser från vad som gäller för vuxenstudiestöd göras.

För rätt till svux krävs minst fyra års förvärvsarbete eller därmed jämställda verksamheter. För NT-utbildning bör krävas att sökanden har arbetat på heltid här i landet i minst fem år. Högst två års vård av barn bör kunna jämföras med förvärvsarbete.

Svux för NT-utbildning skall lämnas endast för studier på heltid. Eftersom endast sökande mellan 27 och 48 år skall kunna antas till NT-utbildning blir den vanliga svux-regeln om en övre åldersgräns på 50 år inte tillämplig. Svux bör lämnas under längre tid än som motsvaras av den fastställda studietiden för utbildningen i fråga endast om särskilda skäl finns. För eventuellt ytterligare studietid kan studiemedel sökas. Bidragets andel bör vara 65 % av utbildningsbidraget även för den som inte tillhör en arbetslöshetskassa.

Svux bör lämnas i första hand till dem som inte tidigare har en naturvetenskapligt/tekniskt inriktad högskoleutbildning. Men även den som avbrutit en tidigare påbörjad sådan utbildning bör ha möjlighet att slutföra studierna med svux, under förutsättning att avbrottet ligger minst tre år tillbaka i tiden.

Den som inte uppfyller de särskilda behörighetskraven för den aktuella NT-utbildningen skall kunna erbjudas behörighetsgivande förutbildning (basår) i högskolans regi. Under basåret kan den studerande beviljas studiemedel enligt gällande bestämmelser med undantag för regeln om övre åldersgräns. Svux skall alltså inte lämnas. I stället bör avskrivning ske med hälften av det lån som avser basåret sedan högskoleutbildningen slutförts. Det överensstämmer i stort sett med vad som redan gäller för vuxenstuderande som uppburit studiemedel för gymnasiala studier och bedrivit en tids studier i högskolan.

Förslaget bör lagtekniskt genomföras så att det i 7 kap. 1 § studiestödslagen lämnas ett bemyndigande till regeringen att meddela föreskrifter om rätt till svux för vissa studerande vid vissa NT-utbildningar. Där bör också anges att regeringen i sådana föreskrifter får göra avvikelser från bestämmelserna i samma kapitel samt i 4 kap. i bl.a. de hänseenden som nu redogjorts för. Vidare bör regeringen få bemyndigande att föreskriva om rätt till avskrivning i andra fall än som anges i studiestödslagen. Förslag till ändring av 7 kap. 1 § studiestödslagen har också lämnats i proposition 1994/95:100 bil. 9.

Den föreslagna studiefinansieringsformen innebär att kostnaderna för staten blir betydligt lägre under de två första åren än vad som beräknats för ett system med studiearvode. I stället ökar belastningen på anslaget fr.o.m. det tredje året. De totala kostnaderna blir oförändrade. För budgetåret 1995/96 beräknas kostnaderna uppgå till 435,6 miljoner kronor.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 februari 1995

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Peterson, Hellström, Freivalds, Wallström, Persson, Tham, Schori, Blomberg, Heckscher, Hedborg, Andersson, Winberg, Uusmann, Nygren, Ulvskog, Sundström, Lindh, Johansson

Föredragande: statsrådet Tham

Regeringen beslutar proposition 1994/95:139 Särskilda utbildnings-satsningar inom högskolan.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgiv- ningsbemyndigande	Celexnummer för bak- omliggande EG-regler
--------------------	---	--

Lag om ändring i studie- stödslagen (1973:349)	7 kap. 1 §
---	------------

